

Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën

Auditrapport

2022

Buitenlandse
Zaken (v) en
Buitenlandse
Handel en
Ontwikkelings-
samenwerking
(XVII)

Auditrapport 2022

Buitenlandse Zaken (v) en Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (xvii)

15 maart 2023

Kenmerk
2023-0000071872

Inlichtingen
Auditdienst Rijk
Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag

Inhoud

1	BZ pakt door op financieel beheer	6
	1.1 Regie op informatiebeveiliging op orde, aandacht nodig voor registratie verplichtingen	6
	1.2 Verwerkingenregister nog niet op orde, IT blijft in ontwikkeling	6
	1.3 Doel en doelgroepen	7
	1.4 Leeswijzer	7
2	Uitkomsten onderzoek verantwoordingsinformatie jaarverslagen	9
	2.1 Controleverklaringen	9
	2.2 Overschrijding van rapporteringstoleranties	9
	2.3 Totstandkoming niet-financiële informatie	10
3	Verbetertrajecten financieel beheer op onderdelen effectief	12
	3.1 Op enkele aspecten verdere verbetering in het financieel beheer nodig	12
	3.1.1 Regie op informatiebeveiliging verbeterd en belegd in lijnorganisatie	12
	3.1.2 Niet uniforme toepassing taken en verantwoordelijkheden bij registratie verplichtingen	13
	3.2 Aandachtspunten in het beheer	13
	3.2.1 'Versterking BZ in control' en uitkomsten OS	13
	3.2.2 Risicoparagraaf in bemo's	14
	3.2.3 Spendanalyse bij inkopen; versnelling oplevering gerealiseerd	15
	3.2.4 Kwalitatieve onderbouwing prestatieverklaringen vergt nadere uitwerking	15
	3.2.5 Risico's binnen betaalproces Payment Factory voldoende beheerst	15
4	Overige onderwerpen	18
	4.1 AVG: Verwerkingsregister nog niet op orde, privacyteam kwetsbaar	18
	4.2 Ontwikkelingen modernisering IT-landschap	19
Bijlage 1	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant bij Buitenlandse Zaken (v)	22
Bijlage 2	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant bij Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (xvii)	27
Bijlage 3	Onderzoeksverantwoording	31

1 BZ pakt door op financieel beheer

1.1 Regie op informatiebeveiliging op orde, aandacht nodig voor registratie verplichtingen

We zien dat BZ heeft doorgepakt: onze bevinding op *regie op informatiebeveiliging* vertoont dusdanige verbeteringen en borging in de lijnorganisatie, dat wij deze langlopende bevinding als opgelost hebben aangemerkt. Wel vragen we aandacht voor het op orde brengen van de documentatie voor kritieke en niet-kritieke systemen en de monitoring daarvan. Wij zullen informatiebeveiliging blijven volgen.

De *risicoparagraaf in bemo's* blijft op een stabiel voldoende niveau, de getroffen waarborgen na het opheffen van de projectorganisatie, laten zien dat de lijnorganisatie hun verantwoordelijkheid voor het opstellen van een goede risicoparagraaf afdoende heeft opgepakt. Daarnaast hebben wij geconstateerd dat sprake is van toereikende beheersmaatregelen op het verwerken van betaalopdrachten via de *Payment Factory*.

Het plan van aanpak '*Versterking BZ in control*' heeft de nodige voortgang geboekt, wat onder meer heeft geleid tot verduidelijking van rollen en verantwoordelijkheden en concrete oplossingsrichtingen van herhalende fouten. Een aantal onderdelen hangt samen met de vernieuwing van het IT-landschap, zoals IMPACT, en zal op zijn vroegst in 2023 kunnen worden geïmplementeerd, waardoor de resultaten dan zichtbaar worden.

Het vastleggen van verplichtingen vraagt nog aandacht. Uit onze controles blijken herhaaldelijke bevindingen. Bij het controleren van verplichtingen heeft dit gedurende het jaar geleid tot de nodige herstelboekingen. Gezien de aard van deze bevinding hebben wij hier een lichte weging aan gekoppeld.

Een punt van aandacht betreft de onderbouwing van prestatieverklaringen. Na de nodige inspanningen is alle onderbouwende documentatie aangetroffen, echter heldere kaders inclusief eenduidige archivering zijn nodig om dit proces goed te borgen.

Overigens signaleren we een positieve ontwikkeling in de doorlooptijd van de *spendanalyse*, hierdoor heeft BZ tijdiger inzicht in de volledigheid van het contractenregister, de (on)rechtmatigheid van de verplichtingen / uitgaven (K=V) en kunnen, waar nodig, tijdig herstelacties worden uitgevoerd.

1.2 Verwerkingenregister nog niet op orde, IT blijft in ontwikkeling

Het verwerkingenregister is nog niet op orde. Publicatie van de verwerkingen is op dit moment niet mogelijk, doordat het recent in gebruik genomen systeem ter ondersteuning van het AVG-verwerkingenregister niet voldoet.

De aanbevelingen van de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) inzake de consulaire applicatie NVIS zijn serieus opgepakt. De AP heeft bevestigd dat de bevinding m.b.t. lastonderdeel 2, informeren van betrokkenen, is opgelost. BZ is in afwachting van de reactie van de AP m.b.t. lastonderdeel 1, de beveiliging van de verwerking van persoonsgegevens in de applicatie NVIS.

De implementatie van het nieuwe SAP BZ-systeem is met een jaar uitgesteld. Enerzijds geeft dit ruimte onder andere om interfaces werkend te krijgen, anderzijds blijven de tijdlijnen krap door tussentijdse ongewijzigde mijlpalen. Door de afhankelijkheden worden ook beoogde kwaliteitsverbeteringen van IMPACT en de uitbreiding van de scope van de Payment Factory gedeeltelijk later bereikt. IMPACT is wel volgens planning live gegaan voor het eerste deel van de activiteitencyclus (als stand alone systeem).

BZ werkt middels het project FOBO aan het volledig digitaliseren van het visumaanvraagproces. Onder leiding van een nieuwe programmamanager is de aanpak herzien en wordt de planning bijgesteld. NVIS zal mogelijk langer moeten worden beheerd dan voorzien.

1.3 Doel en doelgroepen

In dit rapport doen wij verslag van de uitkomsten van de werkzaamheden die wij als interne auditdienst van het Rijk in het kader van onze wettelijke taak over 2022 bij het ministerie van Buitenlandse Zaken (V) en Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (XVII), in dit rapport verder aangeduid als 'BZ', hebben verricht. Dit rapport is opgesteld voor de minister van Buitenlandse Zaken, de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en de secretaris-generaal en wordt tevens verstrekt aan de leden van de Managementraad en het Audit Committee en de directeur Financieel-Economische Zaken. Het rapport wordt verder toegezonden aan de minister van Financiën en aan de president van de Algemene Rekenkamer.

De minister van Buitenlandse Zaken (V) en de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (XVII) zijn verantwoordelijk voor hun eigen begroting en stellen daarom ieder een jaarverslag op. De organisatie van de bedrijfsvoering van het ministerie is niet gesplitst. Beide ministers maken gebruik van hetzelfde apparaat en hebben de verdeling van de verantwoordelijkheid voor de bedrijfsvoering expliciet vastgelegd.

De minister van Buitenlandse Zaken is verantwoordelijk voor de integrale bedrijfsvoering, met uitzondering van de procesmatige beheersing van de activiteencyclus. De minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking is verantwoordelijk voor de opzet en werking van het proces van het activiteitenbeheer, inclusief het bijbehorende voorschottenbeleid en -beheer.

1.4 Leeswijzer

Dit rapport is als volgt ingedeeld:

- de uitkomsten van het onderzoek van de verantwoordingsinformatie in de jaarverslagen (hoofdstuk 2);
- de uitkomsten van het onderzoek naar het begrotingsbeheer, het financieel beheer, de materiële bedrijfsvoering en de daartoe bijgehouden administraties (hoofdstuk 3);
- de overige onderwerpen (hoofdstuk 4);
- de controleverklaring BZ (bijlage 1);
- de controleverklaring BHOS (bijlage 2);
- de onderzoeksverantwoording (bijlage 3).

2 Uitkomsten onderzoek verantwoordingsinformatie jaarverslagen

2.1 Controleverklaringen

Oordeel in de controleverklaring

De goedkeurende controleverklaringen bij de jaarverslagen 2022 van het ministerie van Buitenlandse Zaken (V) en Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (XVII) bevestigen dat de:

- hierin opgenomen financiële overzichten een getrouw beeld geven van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering over 2022;
- informatie in de bedrijfsvoeringsparagraaf over de comptabele rechtmatigheid een getrouw beeld geeft van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering over 2022.

Omvang financiële stromen

De omvang van de financiële stromen voor het begrotingshoofdstuk blijkt uit onderstaande tabel.

Tabel 1: Omvang financiële stromen

Bedragen zijn in miljoen euro	2022		2021	
	BZ (V)	BHOS (XVII)	BZ (V)	BHOS (XVII)
Aangegane verplichtingen	12.901	4.527	11.932	2.525
Gerealiseerde uitgaven	12.900	3.658	12.127	3.188
Gerealiseerde ontvangsten	1.339	101	994	62
Afgerekende voorschotten	200	1.455	213	1.572

Toegepaste materialiteit

Wij plannen en voeren onze controle zodanig uit dat wij een redelijke mate van zekerheid verkrijgen dat de financiële overzichten geen afwijkingen van materieel belang bevatten. Het materieel belang is bepalend voor de strekking van het oordeel in de controleverklaring. De materialiteit voor de verantwoordingsstaten en de saldbalans als geheel bedraagt 2% voor fouten en onzekerheden bij elkaar opgeteld, met een maximum van € 258 miljoen.

Frauderisico's in de controleverklaring

Met ingang van 2021 rapporteren wij in de controleverklaringen over frauderisico's. Fraude kan een groot effect hebben op de reputatie van uw ministerie en kan tot grote financiële schade leiden. Het is zowel in uw belang als dat van belanghebbende gebruikers van de jaarverslagen om expliciet aandacht te besteden aan het beheersen van frauderisico's. In de bedrijfsvoeringsparagrafen van BZ en BHOS wordt daarom ook ingegaan op de belangrijkste materiële risico's op fraude.

2.2 Overschrijding van rapporteringstoleranties

De minister van BZ en de minister voor BHOS hebben in de bedrijfsvoeringsparagraaf in de jaarverslagen gerapporteerd over de comptabele rechtmatigheid van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering over 2022. De uitkomst in beide bedrijfsvoeringsparagrafen is dat geen sprake is van overschrijdingen van de voorgeschreven rapporteringstoleranties.

2.3 Totstandkoming niet-financiële informatie

Algemeen

Als onderdeel van de wettelijke taak hebben wij onderzoek uitgevoerd naar de betrouwbare totstandkoming van de niet-financiële verantwoordingsinformatie en of de niet-financiële verantwoordingsinformatie niet strijdig is met de financiële verantwoordingsinformatie.

Ons onderzoek focust zich op de zeventien ontwikkelingssamenwerking (OS)-indicatoren met de bijbehorende streefwaarden, drie indicatoren voor Buitenlandse Handel en één indicator van BZ zoals weergegeven in de begroting en opgenomen in het jaarverslag 2022 BZ/BHOS.

De gegevens van de indicator zoals opgenomen in het BZ-jaarverslag worden aangeleverd door de Consulaire Service Organisatie (CSO) van BZ.

De data over de OS-indicatoren worden vastgelegd in de Resultatenapplicatie (RBM: BHOS-indicatoren, peilstok '21/22').

De Buitenlandse Handelsindicatoren (BHOS/artikel 1) betreffen de goederenexport en de dienstenexport. De streefwaarden van deze indicatoren worden aangeleverd door het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Rol Bureau Internationale Samenwerking (BIS)

Eind 2016 is BZ/BIS gestart met het programma Resultaatgericht werken (RGW) vanuit de behoefte om grotere impact te realiseren op duurzame ontwikkeling in de wereld.

Door het programma RGW kan meer worden gestuurd op resultaten, geleerd worden van evaluaties (en eventueel bijsturing) en kan beter verantwoording over de behaalde resultaten worden afgelegd. Dit laatste gebeurt met de indicatoren in het jaarverslag van BHOS.

Het programma RGW levert een belangrijke bijdrage aan de betrouwbaarheid van deze verantwoordingsinformatie via het door beleidsmedewerkers registreren van onderliggende data in de Resultatenapplicatie en het genereren van rapportages op de geaggregeerde data.

Uitkomsten

Uitkomsten onderzoek

Geen bevindingen ten aanzien van de indicator visum kort verblijf.

BHOS-jaarverslag

Met betrekking tot de OS-indicatoren zoals neergelegd in het jaarverslag BHOS 2022 zijn er geen bevindingen. Uit onze controle- en reviewwerkzaamheden blijkt dat het proces, de vastlegging van de brondocumenten in de resultatenapplicatie en de monitoring hierop verder is verbeterd. De MEL-adviseurs van de diverse themadirecties van BZ hebben hierbij een belangrijke rol vervuld.

3 Verbetertrajecten financieel beheer op onderdelen effectief

3.1 Op enkele aspecten verdere verbetering in het financieel beheer nodig

Tabel 2: Bevindingen over het beheer 2022

Bevinding	Verantwoordelijk organisatieonderdeel	2019	2020	2021	2022
Regie op informatiebeveiliging	IDI	■	■	●	✓
Registratie verplichtingen	FEZ, FSO, budgethouders				●

● licht ■ gemiddeld ▲ ernstig ✓ opgelost

3.1.1 Regie op informatiebeveiliging verbeterd en belegd in lijnorganisatie

De afgelopen jaren hebben wij een bevinding opgenomen inzake diverse aspecten van de informatiebeveiliging (IB). Wij vroegen met name aandacht voor de volledige accreditatie van systemen, het blijven werken aan het wegnemen van de resterende kwetsbaarheden en borging van sturing en monitoring op de verbeteringen op organisatieniveau. Mede door het project Olympia zijn verbeteringen bereikt. Wij vragen hieronder nog wel aandacht voor de verdere verbetering van de toegangsbeveiliging en voor de inbedding in de organisatie, maar nemen hiervoor geen (gewogen) bevinding meer op in ons auditrapport.

Plan van aanpak Olympia fase 3

In 2022 is het project Olympia fase 3 gestart om opvolging te geven aan de aanbevelingen van de Algemene Rekenkamer (AR) in het Verantwoordingsonderzoek 2021 (VO 2021) en die van de Auditdienst Rijk, zoals aangegeven in het auditrapport 2021. Activiteiten zijn langs vijf sporen uitgevoerd tot en met december 2022. Wij zien dat activiteiten goed zijn opgepakt en dat verbetering is gerealiseerd ten aanzien van governance, accreditatie van systemen, bewustwording van medewerkers, incidentmanagement en borging van sturing en monitoring op de verbeteringen op organisatieniveau. Het continue proces van volledig duurzame accreditatie van huidige en nieuwe (eigen en niet-BZ) systemen door middel van FATO's is voldoende geborgd in de lijnorganisatie.

Toegangsbeveiliging

Implementatie 'gesloten tenzij'-beleid

BZ is overgegaan van een 'open tenzij'-beleid naar toegang tot informatie op basis van 'need-to-know'. Een externe programmamanager is gestart met de uitwerking van het plan van aanpak voor 'Toegang tot BZ-informatie'. Dit is een omvangrijk, complex, meerjarig programma met veel afhankelijkheden met lopende trajecten/IT-ontwikkelingen. Voor dit programma is een startbudget beschikbaar gesteld.

Wij adviseren in het plan van aanpak mee te nemen dat het programma alleen succesvol kan zijn met draagvlak, kennis, capaciteit en inspanning van de lijnorganisatie. Daarnaast dient – afhankelijk van de toekomstige keuzes op onderdelen – rekening te worden gehouden met benodigd aanvullend budget voor de uitvoering van het programma.

Inbedding in de organisatie

Afgelopen jaar zijn de activiteiten van het project Olympia steeds meer ondergebracht in de bestaande lijnorganisatie. In beleidsdocumentatie en procesbeschrijvingen zijn taken en verantwoordelijkheden met betrekking tot informatiebeveiliging vastgelegd. BZ heeft een PDCA-cyclus ingericht om de naleving van informatiebeveiliging en AVG te monitoren en waar nodig verbeteringen door te voeren. De systeemeigenaren zijn verantwoordelijk voor het uitvoeren van quickscans, risicoanalyses, pentesten en de opvolging van de maatregelen zoals opgenomen in de

maatregelenplannen. Zij worden hierbij ondersteund door het IDI-ISC, dat gebruik maakt van een GRC-tool en een nieuw Informatiebeveiliging & Privacy Dashboard om de voortgang te monitoren. Het Dashboard is een belangrijk hulpmiddel dat inzicht geeft in de status van kritieke systemen die in productie zijn en de gegevensbescherming van hoog risicoverwerkingen. Het Dashboard zal driemaal per jaar in de Managementraad worden besproken.

Wij vragen aandacht voor het verder op orde brengen van de documentatie voor kritieke en niet-kritieke systemen en de monitoring daarvan.

De sturing en monitoring op verbeteringen op organisatieniveau zullen worden geborgd via een periodiek overleg tussen de BVA, FG, CIO en CISO.

In februari 2023 zal decharge worden gevraagd aan de Stuurgroep en in maart 2023 worden de resultaten toegelicht in de Managementraad.

Wij vragen aandacht voor een resultatenoverzicht, op basis waarvan decharge kan worden verleend. De stuurgroep is dankzij periodiek voortgangsoverleg goed op de hoogte van de voortgang, maar de Managementraad verdient nadere toelichting op de realisatie van de mijlpalen en resterende activiteiten die verder worden opgepakt door de lijnorganisatie.

BZ Vragenlijsten Informatiebeveiliging & Privacy

BZ is in 2020 gestart met uitvragen van de volwassenheid op het gebied van informatiebeveiliging en privacy bij de directies en posten aan de hand van self assessment vragenlijsten.

De BZ-vragenlijst is op 16 september 2022 verstuurd naar een selectie van directies en posten.

De verwerking en rapportage door Team Vragenlijsten van IDI-ISC is nog onderhanden.

Wij adviseren Team Vragenlijsten om de opvolging van de aanbevelingen door de directies en posten te controleren en ook de niet geselecteerde posten in beeld te houden. Domein Cyber Regisseurs (DCR's) en Informatiemanagement beveiligingsadviseurs (IMB-ers) kunnen de directies en posten ondersteunen bij de beantwoording van vragen en opvolging van de aanbevelingen.

3.1.2 Niet uniforme toepassing taken en verantwoordelijkheden bij registratie verplichtingen

Binnen het verplichtingenproces van BZ is de budgethouder verantwoordelijk om aan FSO tijdig de juiste en benodigde documentatie te sturen waarop FSO de verplichting vastlegt in de financiële administratie. Uit onze controles blijkt echter dat de verplichting niet altijd juist wordt geregistreerd omdat het geregistreerde bedrag bijvoorbeeld niet aansluit op het achterliggende contract.

Oorzaken zijn onder meer dat de budgethouder niet de juiste of volledige informatie verstrekt of dat de aangeleverde informatie niet leidt tot een volledige en juiste vastlegging in de administratie. Het risico is dat verplichtingen niet getrouw in de administratie worden opgenomen of dat betalingen extra handelingen vergen omdat de verplichting eerst nog moet worden aangepast. Gedurende 2022 hebben de uitkomsten van onze werkzaamheden geleid tot meerdere herstelboekingen bij vooral de materiële uitgaven.

Wij adviseren BZ om binnen het verplichtingenproces de interne afspraken over de aanlevering van brondocumenten, de registratie van de verplichting en de afstemming over wederzijdse verantwoordelijkheden omtrent juistheid van aanlevering nader aan te scherpen. Gedacht kan worden aan verdere stroomlijning van het proces voor het aanleveren van contracten voor materiele uitgaven bij de FSO. Tevens herhalen wij ons advies uit het interim-rapport om vroegtijdig in het jaar risicogericht VIC's uit te voeren op (materiële) verplichtingen.

3.2 Aandachtspunten in het beheer

3.2.1 'Versterking BZ in control' en uitkomsten OS

Voortgang plan van aanpak 'Versterking BZ in control'

De voorgaande jaren bleef sprake van een aantal hardnekkige fouten in de activiteitencyclus die, ondanks meerdere inspanningen, niet hebben geleid tot een gewenste afname van fouten, met overschrijdingen van toleranties op de rechtmatigheid tot gevolg. Deze fouten hadden op onderdelen ook een relatie met onduidelijkheden in rollen en verantwoordelijkheden binnen BZ, waar op verzoek van BZ de Auditdienst Rijk eind 2020/begin 2021 een vraaggestuurd onderzoek naar toezicht heeft verricht. In 2021 hebben de uitkomsten van dit onderzoek geleid tot een aantal verbetervoorstellen en begin 2022 is onder regie van FEZ de doorontwikkeling van het toezichtsmodel

gestart middels een programmatische aanpak genaamd 'Versterking BZ in control'. Dit programma kent een drietal pijlers met onderliggende deelprojecten:

1. Oplossen van (oorzaken van) herhalende fouten.
2. Versterking interne beheersing.
3. Versterking toezicht.

Dit programma is meerjarig en omvat acties op continue basis en op korte, middellange en lange termijn. We zien dat gedurende 2022 op alle pijlers voortgang is geboekt en dit heeft onder meer geresulteerd in een verduidelijking van rollen en verantwoordelijkheden, zoals verwerkt in het 'Toezichtmodel BZ', het 'Denkkader rollen en verantwoordelijkheden in control', de 'Staat van Toezicht en Inzicht 2022' en oplossingsrichtingen voor het oplossen van (oorzaken van) herhalende fouten. Een aantal oplossingen hangt samen met de vernieuwing van het IT-landschap, waaronder de modernisering van de activiteitscyclus middels IMPACT. Dit systeem is zeer recent BZ-breed uitgerold en wordt gedurende 2023 nog verder in functionaliteit ontwikkeld. De verwachting is dat een aantal oplossingsrichtingen op zijn vroegst in 2023 daadwerkelijk ingevoerd kan worden, zoals bijvoorbeeld het vereenvoudigen van het voorschotbeleid.

Doorvertaling toezicht naar bevindingen OS

Eén van de ingezette acties op pijler 2, zijnde het meer inzetten op heldere kaders en verwachtingen bij het uitvoeren van verbijzonderde interne controles (VIC's) door de beleidsdirecties, heeft tot wisselende resultaten geleid.

Bij een aantal directies zoals DSH en DSO hebben wij kunnen vaststellen dat sprake is van aantoonbare verbeteringen. Bij de andere directies zien wij wisselende beelden wat betreft de tijdigheid van de uitvoering, de omvang van de getoetste transacties en de diepgang van de werkzaamheden. Het tijdiger en met voldoende diepgang uitvoeren van VIC's leidt ertoe dat de directie zelf eerder inzicht krijgt in haar beheersingsniveau en passende maatregelen kan treffen op onderdelen waar dit nodig blijkt. Eenduidige instructies en strakke monitoring door FEZ blijven nodig om dit te realiseren.

Overigens signaleren wij een positieve tendens bij de directies DSH en DMM, waar in 2021 de meeste fouten door ons waren geconstateerd. Door de inzet op het treffen van extra waarborgen, waaronder het uitvoeren van aanvullende VIC's heeft dit bij deze directies geleid tot een aanzienlijke daling van de door ons ontdekte fouten.

3.2.2

Risicoparagraaf in bemo's

Met ingang van 2022 is de projectorganisatie opgeheven en is de verantwoordelijkheid voor het opstellen van een toereikende risicoparagraaf in bemo's weer teruggelegd in de lijnorganisatie, waar deze ook behoort. Om zorg te dragen dat de kwaliteit van de risicoparagrafen toereikend blijft, verricht het Expertise Centrum Malversaties (ECM), onderdeel van FEZ, risicogerichte VIC's om de kwaliteit van de risicoparagraaf te toetsen. Daarnaast onderhoudt ECM onder meer contacten met de risicomangers, verzorgt zij opleidingsmodules binnen BZ en heeft zij een pocket guide 'Fraud prevention and compliance' ontwikkeld, welke is gedeeld met BZ-medewerkers en de OS-partners.

Over 2022 heeft ECM 37 risicoparagrafen risicogericht getoetst. De uitkomst van deze toets heeft geleid tot het volgende beeld:

- 73% van de onderzochte risicoparagrafen bleken van goede kwaliteit;
- 22% is van gemiddelde kwaliteit;
- 5% is van slechte kwaliteit.

De uitkomsten liggen in lijn met de uitkomsten over 2021, waaruit kan worden geconcludeerd dat de ingezette kwaliteitsverbetering gehandhaafd is.

In 2023 is ECM voornemens om haar bestaande activiteiten op de risicoparagraaf te continueren, onder andere door het wederom uitvoeren van VIC's op een aantal risicoparagrafen met de focus op budgethouders die gemiddeld of slecht scoorden resp. budgethouders die wegens een gebrek aan relevante risicoparagrafen in 2022 niet in de VIC zijn betrokken. Met voornoemde activiteiten constateren wij dat de kwaliteit van de risicoparagraaf voldoende aandacht krijgt.

3.2.3 *Spendanalyse bij inkopen; versnelling oplevering gerealiseerd*

De spendanalyse is het sluitstuk van de borging van de rechtmatigheid van de inkopen, zodat achteraf kan worden vastgesteld dat de juiste inkoopprocedures zijn gevolgd. Tevens is de spendanalyse mede van belang om achteraf de volledigheid van het contractenregister te borgen. BZ heeft dit jaar veel inzet gepleegd op het verfijnen en tijdiger uitvoeren van de spendanalyse, waar wij onze waardering voor uitspreken.

De spendanalyse van BZ geeft inzicht in zes onderdelen ('key controls') die de rechtmatigheid moeten borgen. Per 'key control' wordt door de meest belangrijke directies een analyse gemaakt. De spendanalyses over 2017 tot en met 2022 zijn uitgevoerd. Dit is een versnelling ten opzichte van eerdere jaren, waardoor BZ ons eerdere advies heeft opgevolgd. De spendanalyse heeft zich mede hierdoor ontwikkeld tot een verantwoordingsmiddel over de rechtmatigheid van de inkopen. BZ heeft de uitkomsten gebruikt voor het in control statement en ten behoeve van de rechtmatigheid van de inkopen in de bedrijfsvoeringsparagraaf van BZ in het jaarverslag. In de analyse zijn tevens de contracten, waar de maximale/geraamde waarden in ROK's ontbraken, meegenomen. Issues met betrekking tot Rijksbrede raamcontracten zijn tevens meegenomen in de bedrijfsvoeringsparagraaf. Aandachtspunt in de analyse is nog het opnemen van eventuele meerjarige (onrechtmatige) verplichtingen.

3.2.4 *Kwalitatieve onderbouwing prestatieverklaringen vergt nadere uitwerking*

Naar aanleiding van onze uitgevoerde controlewerkzaamheden gedurende 2022 is meermaals gebleken dat de initiële onderbouwing van de prestatieverklaring onvoldoende zichtbaar is, een paraaf in het blokstempel wordt gezien als afdoende prestatieverklaring. Een voorbeeld hiervan is dat een BZ-medewerker akkoord geeft voor de prestatie, zonder verdere toelichting of verwijzing naar brondocumenten over hetgeen daadwerkelijk is geleverd. Wanneer een dergelijke onderbouwing ontbreekt, wordt niet voldaan aan de wettelijke kaders zoals deze gelden voor het afgeven van een prestatieverklaring. Het achterhalen van de (fysieke) prestatieverklaringen ten behoeve van de controle zorgde afgelopen jaar uiteindelijk voor afdoende onderbouwing. Bij de controle van een uitgave (voordat deze daadwerkelijk wordt gedaan) is de aanwezigheid van een kwalitatief goede prestatieverklaring, conform de afspraken in de bijbehorende overeenkomst, noodzakelijk.

Wij adviseren BZ om de huidige kaders voor het afgeven van een prestatieverklaring aan te scherpen door risicogericht voor specifieke categorieën goederen en diensten aan te geven wat aan schriftelijke onderbouwing/vastlegging wordt verwacht. Daarnaast adviseren wij bij het afgeven van de prestatieverklaring de onderbouwing op een eenduidige manier vast te leggen en dit ook middels verbijzonderde interne controles (VIC's) gedurende het jaar te monitoren. FEZ is reeds gestart om de kaders voor prestatieverklaringen nader uit te werken. Daarnaast adviseren wij om reeds bij het opstellen van contracten/overeenkomsten eenduidige en concrete afspraken te maken over levering en betaalbaarstelling.

3.2.5 *Risico's binnen betaalproces Payment Factory voldoende beheerst*

Begin 2022 is BZ gestart met het betalen via de Payment Factory bij twee derde van de banken. De Payment Factory is een automatiseringssysteem dat wordt gebruikt voor het flatteren van binnenlandse en buitenlandse betalingen van reeds goedgekeurde betaalstukken uit SAP. Betaalopdrachten worden vervolgens doorgestuurd en via SWIFT aangeleverd aan de betalende bank. Daarnaast worden de ontvangen dagafschriften van de banken ook automatisch verwerkt met behulp van de Payment Factory. Het elektronische betaalsysteem van de betalende bank wordt daarmee in principe overbodig. In het jaar 2022 zijn circa 31% van de betaalopdrachten verwerkt via de Payment Factory. Deze betalingen zijn goed voor ongeveer 30% van de omvang van de betalingen en dit aandeel zal toenemen. Doordat het nieuwe SAP systeem met een jaar is uitgesteld heeft BZ er vanuit efficiencyoverwegingen voor gekozen om de verdere aansluiting van banken tijdelijk stil te zetten. Voor een klein aantal banken (vooral lokale banken) is afgezien van het gebruik van de Payment Factory. Hierdoor blijft ook in de toekomst sprake van een tweetal procedures, Payment Factory en elektronisch betalen.

Wij hebben over 2022 onderzoek uitgevoerd op de getroffen beheersmaatregelen in de Payment Factory, die een betrouwbare verwerking van betaalopdrachten via de Payment Factory moeten

waarborgen. Uit ons onderzoek blijkt dat deze maatregelen daadwerkelijk zijn getroffen en in de praktijk ook effectief hebben gewerkt. Tevens hebben wij vastgesteld dat de gemaakte inrichtingskeuzes zijn vastgelegd zodat de continuïteit van de betrouwbare werking is geborgd. De kans op ongewenste mutaties en transacties is hiermee geminimaliseerd.

4 Overige onderwerpen

4.1 AVG: Verwerkingsregister nog niet op orde, privacyteam kwetsbaar

In 2021 constateerden wij dat verbeteringen zijn doorgevoerd in de naleving van de AVG maar dat BZ nog steeds niet volledig compliant is. Onze bevinding richtten zich met name op de verbetering van juistheid en volledigheid van het verwerkingsregister en de tijdige afhandeling van inzageverzoeken.

Verwerkingenregister

Het verwerkingenregister is nog niet op orde: circa de helft is compleet én vastgesteld, circa een kwart is compleet maar niet vastgesteld (soms als gevolg van een kleine wijziging) en circa een kwart is niet compleet. BZ verkiest voor kwaliteit boven kwantiteit, ook in het licht van de publicatie van de verwerkingen (WOO). Publicatie van de verwerkingen is op dit moment echter niet mogelijk, doordat het recent in gebruik genomen systeem ter ondersteuning van het AVG-verwerkingenregister niet voldoet. BZ onderzoekt in 2023 de mogelijkheden voor ingebruikname van een ander/nieuw systeem.

Ondersteuning directies en posten

Het Privacyteam adviseert en ondersteunt bij de borging van de AVG binnen de directies en posten. Het Privacyteam bestaat voor 50% uit externe medewerkers en dat maakt het team kwetsbaar. Op aangeven van AVG-Coördinatoren is de werkwijze van het Privacyteam herzien, met als doelstelling kwalitatief goede en meer uniforme adviezen te geven en kennis te borgen. De directies en posten worden daarnaast ondersteund door respectievelijk AVG-Coördinatoren en IMB-ers. Betrokken directies binnen BZ worden het nog niet eens over de taken en verantwoordelijkheden van IMB-ers op het gebied van privacy. Dat beperkt de ondersteuning van IMB-ers op dit moment, zoals bij het beantwoorden van hulpvragen over de rapportage over BZ Vragenlijsten. *Wij adviseren de werkzaamheden inzake privacy op te nemen in de functiebeschrijving voor IMB-ers.*

Inzageverzoeken

De negen inzageverzoeken die in behandeling zijn genomen, zijn binnen de wettelijke termijn afgehandeld.

Opvolging bevindingen Autoriteit Persoonsgegevens m.b.t. NVIS

De Autoriteit Persoonsgegevens (AP) heeft BZ begin 2022 een boete en last onder dwangsom opgelegd voor het ontoereikend informeren van betrokkenen (lastonderdeel 2) en het onvoldoende waarborgen van de beveiliging van de verwerking van persoonsgegevens in de applicatie NVIS (lastonderdeel 1). De AP heeft bevestigd dat de last onder dwangsom met betrekking tot onderdeel 2 op 24 maart 2022 is geëindigd. BZ is in afwachting van een definitieve reactie van de AP voor lastonderdeel 1.

FG Toezichtsrapportage

De FG vermeldt in de toezichtsrapportage 2022 dat vrijwel alle directies hun AVG-beheersing in 2022 hebben versterkt. De totale naleving van AVG is echter onvoldoende aantoonbaar. De hoge risico's m.b.t. het gebruik van algoritmes, doorgifte buiten de Europese Economische Ruimte en het gebruik van public cloud worden inhoudelijk besproken op het hoogste bestuurlijk niveau. Bij de tweedelijns-ondersteuning door IDI-ISC is ruimte voor verbetering m.b.t.:

- functionaliteit van het verwerkingenregister;
- regie op maatregelen uit DPIA's;
- zorgdragen voor een compleet overzicht van alle verwerkingen en daarover rapporteren aan de Managementraad.

Rijksbreed AVG-onderzoek 2022

De Auditdienst Rijk heeft, als onderdeel van het Rijksbrede AVG-onderzoek 2022, bij BZ onderzoek gedaan naar de verantwoordingsverplichting en verantwoordingsstructuur, verwerkersovereenkomsten en verwerkersafspraken bij de directies 3W en DCV en naar de privacycriteria in de departementale cloudstrategie. Uit de steekproef van de Auditdienst Rijk blijkt dat zowel DCV als 3W middels het rijksbrede model met alle verwerkers uit de geselecteerde verwerkingen een verwerkersovereenkomst hebben opgesteld. 3W komt bij het proces van het opstellen en monitoren van afspraken met verwerkers interdepartementaal als best practice naar voren; bij DCV is nog ruimte voor verbetering. Ook op het gebied van privacycriteria in de departementale cloudstrategie is een interdepartementale best practice aanwezig bij BZ; een Cloud Competence Community waarin verschillende IV-expertises samenkomen. Wel zou een nog extra nadrukkelijke inbreng vanuit privacyperspectief gewenst zijn.

4.2 Ontwikkelingen modernisering IT-landschap

In ons auditrapport over 2021 en in ons interimrapport 2022 signaleerden wij dat BZ een ambitieuze doelstelling heeft voor de modernisering van het IT-landschap. Er is sprake van verschillende IT-projecten met krappe tijdlijnen. Een aantal projecten, zoals het nieuwe bedrijfsvoeringssysteem (VBS), de activiteitenapplicatie (IMPACT) en het managementinformatiesysteem (MI BZ), heeft een grote onderlinge afhankelijkheid in projectplanning, datamigratie en interfaces. Wij zien dat er op verschillende niveaus afstemming is.

Vervanging Bedrijfsvoeringssysteem – VBS (SAP BZ en BMS)

BZ is op dit moment medegebruiker van het bedrijfsvoeringssysteem van lenW maar heeft een project VBS (vervanging bedrijfsvoeringssysteem) opgestart om een eigen bedrijfsvoeringssysteem te implementeren. Eerder constateerde wij dat er geen speelruimte meer in de planning zat om eventuele tegenslagen op te vangen. Inmiddels heeft BZ besloten om de ingebruikname uit te stellen tot 1-1-2024. Het fallbackscenario om geheel 2023 nog het huidige SAP te blijven gebruiken, is in afstemming met het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat in werking getreden. Enerzijds is hiermee tijd gewonnen, onder andere om de interfaces werkend te krijgen. Anderzijds blijven de tijdlijnen krap, onder andere omdat BMS zeer waarschijnlijk wel gedurende 2023 in gebruik genomen wordt. Door de afhankelijkheden betekent het uitstel van de implementatie van VBS ook dat de beoogde kwaliteitsverbeteringen door de implementatie van IMPACT en de uitbreiding van de scope van de Payment Factory gedeeltelijk pas later zullen worden bereikt.

Modernisering Activiteencyclus - IMPACT

Ter vermindering van de beheerlast heeft BZ een project Modernisering Activiteencyclus (MAC) gestart. Binnen dit project wordt een nieuwe applicatie (IMPACT) ontwikkeld ter ondersteuning van de activiteencyclus. Deze applicatie vervangt onder andere SAP-GM.

In januari 2023 is IMPACT geïmplementeerd als stand-alone systeem voor de beoordelings- en commiteringsfase van alle activiteiten. Omdat de implementatie van SAP BZ is uitgesteld, dient informatie over de activiteiten en de monitoring daarvan voorlopig nog steeds te worden geregistreerd in het oude SAP systeem.

In de release van begin 2023 is er een beperkt aantal verschillende autorisatieprofielen, waardoor sommige gebruikers tijdelijk (te) ruime autorisaties kunnen hebben. Omdat dit alleen betrekking heeft op de beoordelings- en commiteringsfase en FSO in deze release de definitieve activiteiten blijft invoeren, lijkt het risico beperkt. In de derde release (medio 2023) is een grotere fijnmazigheid in autorisaties voorzien.

Wij adviseren om het controleren en invoeren door FSO van definitieve activiteiten te handhaven zolang sprake is van een beperkt aantal autorisatieprofielen in IMPACT.

HR systeem - GPS

BZ is een project gestart voor integrale HR-ondersteuning. Onderdeel hiervan is de ontwikkeling van een nieuw HR-systeem ter ondersteuning van de gehele administratie voor lokaal personeel. Het project bevindt zich in de bouwfase. Implementatie is nu voorzien in 2024.

Consulair systeem

BZ werkt middels het project FOBO aan het volledig digitaliseren van het visumaanvraagproces. Dit moet leiden tot een efficiënter en effectiever proces. Onder leiding van een nieuwe programma-manager is de aanpak herzien en wordt de planning bijgesteld. De implementatie van de eerste release met een beperkt aantal features bij een kleine post is voorzien in de eerste helft van 2023 bij één kleine post. Na doorontwikkeling zal het volledige systeem uiteindelijk wereldwijd worden uitgerold en zal de applicatie NVIS worden vervangen. NVIS zal mogelijk langer moeten worden beheerd dan voorzien.

Bijlagen

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant bij Buitenlandse Zaken (v)

Aan: de minister van Buitenlandse Zaken

Verklaring over de in het jaarverslag 2022 opgenomen financiële overzichten

Ons oordeel

Wij hebben de financiële overzichten die deel uitmaken van het jaarverslag 2022 van het ministerie van Buitenlandse Zaken gecontroleerd. Naar ons oordeel geven deze financiële overzichten een getrouw beeld van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering van het ministerie van Buitenlandse Zaken over 2022 in overeenstemming met de verslaggevingsvoorschriften die zijn opgenomen in de Comptabiliteitswet 2016 en de daaruit voortvloeiende regelgeving, waaronder de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften 2023.

De financiële overzichten bestaan uit:

- de departementale verantwoordingsstaat over 2022 met de financiële toelichting daarbij;
- de departementale saldibalans per 31 december 2022 met de toelichting daarbij;
- de in de uiteenzetting over de gevoerde bedrijfsvoering (bedrijfsvoeringsparagraaf) opgenomen rapportage over de comptabele rechtmatigheid van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering over 2022;
- de overzichten over 2022 met de gegevens als bedoeld in de artikelen 4.1 en 4.2 van de Wet normering topinkomens (WNT).

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en de Regeling Controleprotocol WNT 2022 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de financiële overzichten'.

Wij zijn onafhankelijk van het ministerie van Buitenlandse Zaken zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met de Regeling Controleprotocol WNT 2022 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Informatie over onze controleaanpak frauderisico's en uitkomsten daarvan

Wij hebben onze controlewerkzaamheden inzake frauderisico's bepaald in het kader van de controle van de financiële overzichten als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie moet in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij het ministerie van Buitenlandse Zaken. De minister van Buitenlandse Zaken is verantwoordelijk voor de integrale bedrijfsvoering, met uitzondering van de projectmatige beheersing van de activiteiten-cyclus inclusief het beleid ten aanzien van misbruik en oneigenlijk gebruik, deze valt onder de verantwoordelijkheid van de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.

Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het ministerie van Buitenlandse Zaken en zijn omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingproces en de wijze waarop het management inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort alsmede de uitkomsten daarvan. Ons beeld inzake de beheersing van de risico's op fraude en de ontwikkelingen hierin sluiten aan bij het hetgeen het ministerie hierover rapporteert in de bedrijfsvoeringsparagraaf van het departementale jaarverslag (blz. 62).

Het ministerie van Buitenlandse Zaken voert risicoanalyses uit op strategisch, tactisch en operationeel niveau. Het ministerie van Buitenlandse Zaken beschikt over een centraal meldpunt waar meldingen omtrent fraude en integriteit plaatsvinden (VCI). Het ministerie van Buitenlandse Zaken beschikt over beleid- en procedurebeschrijvingen, die zijn opgenomen in het Handboek Beheer Buitenlandse Zaken (HBBZ).

Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

De door ons geïdentificeerde frauderisico's, de belangrijkste specifieke controlewerkzaamheden die wij naar aanleiding daarvan hebben uitgevoerd en de uitkomsten daarvan, zijn als volgt samen te vatten:

- Er zijn risico's op doorbreking van interne beheersmaatregelen door het management (interne fraude) bijvoorbeeld door druk in verband met uitputting van budgetten. Het management kan in november en december druk voelen om de regels ten aanzien van uitgaven en verplichtingen minder nauwgezet na te leven om volledige uitnutting van middelen te realiseren. Wij hebben daarom de opzet en het bestaan geëvalueerd en, voor zover wij dit noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van de geïdentificeerde frauderisico's. Wij zien een piek in de uitgaven en verantwoordingen in november en december. Wij hebben geen bevindingen waarbij wij hebben vastgesteld dat sprake is geweest van een vermoeden van fraude. De interne beheersmaatregelen hebben afdoende gewerkt. Tevens hebben wij data-analyse (journal entry testing) uitgevoerd om journaalposten met een verhoogd frauderisico te identificeren en te controleren op juistheid en rechtmatigheid. BZ beschikt over een uitgebreid stelsel van interne beheersingsmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's die in opzet bestaat en werkt. De general IT controls (GITC) in het financiële systeem zijn toereikend, net als de relevante application controls.
- Er zijn risico's bij het onvolledig verantwoord van ontvangsten, door het frauduleus verstrekken van reisdocumenten en/of het beïnvloeden van de prijs bij de verkoop van vastgoed voor eigen gewin. Wij hebben daarom de opzet en het bestaan van beheersmaatregelen geëvalueerd en, voor zover wij dit noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van de geïdentificeerde frauderisico's. Het ministerie van Buitenlandse Zaken voert op halfjaarlijkse basis een totaal omspannende verbandscontrole uit op de ontvangsten inzake reisdocumenten en we hebben vastgesteld dat bij het verstrekken van reisdocumenten sprake is van een toereikende functiescheiding. In 2022 is sprake van een beperkt aantal transacties inzake verkoop van vastgoed. Wij hebben tijdens onze controle vastgesteld dat de verkoopwaarde van vastgoed op een deugdelijke wijze wordt vastgesteld op basis van taxatierapporten.
- Er zijn risico's op het verrichten van ongeautoriseerde betalingen. We hebben de opzet en het bestaan van beheersmaatregelen geëvalueerd en hebben de werking van de interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's getoetst, met speciale aandacht voor de nieuwe applicatie Payment Factory. Wij hebben data-analyse toegepast op het vaststellen van functiescheiding in het betaalproces inclusief bij het wijzigen van business-partners. Daarnaast hebben we specifieke controlewerkzaamheden verricht op handmatige

(spoed)betalingen, afwijkende hashtotalen, handmatig aangepaste hashtotalen, dubbele betalingen etc.

- Er zijn risico's op het onrechtmatige onttrekking van contant geld. Ten behoeve van het betalen van bedrijfsvoeringsuitgaven of in geval van nood is het nodig om over contant geld te beschikken, mede omdat het bankverkeer in ontwikkelingslanden niet altijd optimaal functioneert. Het ministerie van Buitenlandse Zaken onderscheidt een viertal soorten kassen: de hoofdkas (voor algemene uitgaven, die niet via de bank kunnen worden verricht), de consulaire kas (voortvloeiend uit consulaire handelingen ten aanzien van reisdocumenten), de werkkas (voor het doen van specifieke kleine uitgaven buiten de hoofdkas om) en de noodkas (bij ambassades in bijvoorbeeld een politieke instabiele omgeving). Hierbij bestaat het risico op diefstal. Het ministerie van Buitenlandse Zaken beschikt over een kasprocedure en een kasinstructie die per ambassade specifiek wordt gemaakt. Hierin zijn procedures opgenomen ten aanzien van het benoemen van kassiers en periodieke kascontroles. Hoofden van dienst, waaronder ambassadeurs van de posten, zijn hiervoor eindverantwoordelijk. Periodiek vinden kascontroles plaats en kasverschillen boven de € 150 moeten worden voorgelegd aan de directeur FEZ.

Uit onze werkzaamheden volgen geen signalen van fraude die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang in de financiële overzichten. In de bedrijfsvoeringsparagraaf blz. 62 van het jaarverslag van het ministerie van Buitenlandse Zaken zijn de (interne) fraudezaken toegelicht.

Verklaring over de in het jaarverslag 2022 opgenomen andere informatie

Naast de financiële overzichten omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het deel algemeen (verzoek tot dechargeverlening en leeswijzer);
- het niet-financiële deel van de toelichting bij de diverse begrotingsartikelen;
- de uiteenzetting over het gevoerde beleid (beleidsverslag);
- de uiteenzetting over de gevoerde bedrijfsvoering (bedrijfsvoeringsparagraaf);
- de voorgeschreven bijlagen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- niet strijdig is met de in het jaarverslag opgenomen financiële overzichten en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die is vereist op grond van de verslaggevingsvoorschriften die zijn opgenomen in de Comptabiliteitswet 2016 en de daaruit voortvloeiende regelgeving, waaronder de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften 2023.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle van de financiële overzichten of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat¹.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in artikel 3, eerste lid, aanhef en onder b, en artikel 4, tweede lid, van het Besluit Auditdienst Rijk en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de financiële overzichten.

De minister is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie in overeenstemming met de verslaggevingsvoorschriften die zijn opgenomen in de Comptabiliteitswet 2016 en de daaruit voortvloeiende regelgeving, waaronder de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften 2023.

---

¹ Daarnaast behoort het tot onze taak onderzoek te verrichten naar de totstandkoming van de niet-financiële verantwoordingsinformatie, waarvan wij de uitkomsten vermelden in ons auditrapport.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de financiële overzichten

Verantwoordelijkheden van de minister voor de financiële overzichten

De minister is verantwoordelijk voor het opmaken van de financiële overzichten die de uitkomsten van de begrotingsuitvoering getrouw dienen weer te geven in overeenstemming met de verslaggevingsvoorschriften die zijn opgenomen in de Comptabiliteitswet 2016 en de daaruit voortvloeiende regelgeving, waaronder de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften 2023. In dit kader is de minister verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de minister noodzakelijk acht om het opmaken van de financiële overzichten mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de financiële overzichten

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel. Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken. Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de beslissingen die gebruikers op basis van deze financiële overzichten nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, de Regeling Controleprotocol WNT 2022, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de financiële overzichten afwijkingen van materieel belang bevatten als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het ministerie²;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de financiële overzichten en de daarbij opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de financiële overzichten een getrouw beeld geven van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

---

² Daarnaast behoort het tot onze taak onderzoek te verrichten naar het begrotingsbeheer, het financieel beheer, de materiële bedrijfsvoering en de daartoe bijgehouden administraties, waarvan wij de uitkomsten vermelden in ons auditrapport.

Wij communiceren met de leiding van het ministerie van Buitenlandse Zaken onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Den Haag, 15 maart 2023

Auditdienst Rijk

[Redacted signature]

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant bij Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (xvii)

Aan: de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking

Verklaring over de in het jaarverslag 2022 opgenomen financiële overzichten

Ons oordeel

Wij hebben de financiële overzichten die deel uitmaken van het jaarverslag 2022 van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking gecontroleerd. Naar ons oordeel geven deze financiële overzichten een getrouw beeld van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking over 2022 in overeenstemming met de verslaggevingsvoorschriften die zijn opgenomen in de Comptabiliteitswet 2016 en de daaruit voortvloeiende regelgeving, waaronder de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften 2023.

De financiële overzichten bestaan uit:

- de departementale verantwoordingsstaat over 2022 met de financiële toelichting daarbij;
- de departementale saldibalans per 31 december 2022 met de toelichting daarbij;
- de in de uiteenzetting over de gevoerde bedrijfsvoering (bedrijfsvoeringsparagraaf) opgenomen rapportage over de comptabele rechtmatigheid van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering over 2022.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en de Regeling Controleprotocol WNT 2022 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de financiële overzichten'.

Wij zijn onafhankelijk van het ministerie van Buitenlandse Zaken zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (VIO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie over onze controleaanpak frauderisico's en uitkomsten daarvan

Wij hebben onze controlewerkzaamheden inzake frauderisico's bepaald in het kader van de controle van de financiële overzichten als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie moet in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij het ministerie van Buitenlandse Zaken. De minister van Buitenlandse Zaken is verantwoordelijk voor de integrale bedrijfsvoering, met uitzondering van de projectmatige beheersing van de activiteiten-cyclus inclusief het beleid ten aanzien van misbruik en oneigenlijk gebruik, deze valt onder de verantwoordelijkheid van de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.

Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het ministerie van Buitenlandse Zaken en zijn omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingproces en de wijze waarop het management inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort alsmede de uitkomsten daarvan. Ons beeld inzake de beheersing van de risico's op fraude en de ontwikkelingen hierin sluiten aan bij het hetgeen het ministerie hierover rapporteert in de bedrijfsvoeringsparagraaf van het jaarverslag van BZ (blz. 62) en in de bedrijfsvoeringsparagraaf van het jaarverslag van BHOS (blz. 72).

Het ministerie van Buitenlandse Zaken voert risicoanalyses uit op strategisch, tactisch en operationeel niveau. Het ministerie van Buitenlandse Zaken beschikt over een centraal meldpunt waar meldingen omtrent fraude en integriteit plaatsvinden (VCI). Het ministerie van Buitenlandse Zaken beschikt over beleid- en procedurebeschrijvingen, die zijn opgenomen in het Handboek Beheer Buitenlandse Zaken (HBBZ).

Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

De door ons geïdentificeerde frauderisico's, de belangrijkste specifieke controlewerkzaamheden die wij naar aanleiding daarvan hebben uitgevoerd en de uitkomsten daarvan, zijn als volgt samen te vatten:

- Er zijn risico's op doorbreking van interne beheersmaatregelen door het management (interne fraude) bijvoorbeeld door druk in verband met uitputting van budgetten. Het management kan in november en december druk voelen om de regels ten aanzien van uitgaven en verplichtingen minder nauwgezet na te leven om volledige uitnutting van middelen te realiseren. Wij hebben daarom de opzet en het bestaan geëvalueerd en, voor zover wij dit noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van de geïdentificeerde frauderisico's. Wij zien een piek in de uitgaven en verantwoordingen in november en december. Wij hebben geen bevindingen waarbij wij hebben vastgesteld dat sprake is geweest van een vermoeden van fraude. De interne beheersmaatregelen hebben afdoende gewerkt. Tevens hebben wij data-analyse (journal entry testing) uitgevoerd om journaalposten met een verhoogd frauderisico te identificeren en te controleren op juistheid en rechtmatigheid. BZ beschikt over een uitgebreid stelsel van interne beheersingsmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's die in opzet bestaat en werkt. De general IT controls (GITC) in het financiële systeem zijn toereikend, net als de relevante application controls.
- Er zijn risico's op fraude/ oneigenlijk gebruik van middelen (M&O) van subsidies of bijdragen. Het ministerie van Buitenlandse Zaken opereert in landen met een verhoogd risico op fraude en corruptie. Wij hebben de opzet, bestaan en werking getoetst van beheersmaatregelen die het frauderisico mitigeren. Wij hebben in het bijzonder aandacht besteed aan het M&O beleid en de kwaliteit van de risicoparagraaf in beoordelingsmemoranda. Per activiteit worden de geïdentificeerde risico's en bijbehorende beheersmaatregelen beschreven, voordat een verplichting met een derde partij wordt aangegaan. De kwaliteit van deze risicoparagraaf is ten opzichte van 2021 constant gebleven, dit blijkt uit de uitkomst van de interne verbijzonderde controlewerkzaamheden, die zijn uitgevoerd door het Expertisecentrum Malversaties (ECM), als onderdeel van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Centraal worden bij ECM vermoedens van fraude gemeld en vervolgens onderzocht. Periodiek bespreekt ECM de lopende zaken met de beleidsdirecties en bewaakt de voortgang van de lopende onderzoeken. Jaarlijks worden de bewezen malversaties als bijlage in het jaarverslag gepubliceerd. Wij controleren de totstandkoming van deze bijlage van zowel het jaarverslag van het ministerie van Buitenlandse Zaken (waar sprake is van een beperkt aantal meldingen) en van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (de minister is systeemverantwoordelijk). Wij hebben op basis van voornoemde werkzaamheden voldoende aanwijzingen dat het ministerie van Buitenlandse Zaken proactief acteert op een vermoeden van fraude en kwalificeren het beleid als toereikend.

Uit onze werkzaamheden volgen geen signalen van fraude die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang in de financiële overzichten.

Verklaring over de in het jaarverslag 2022 opgenomen andere informatie

Naast de financiële overzichten omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het deel algemeen (verzoek tot dechargeverlening en leeswijzer);
- het niet-financiële deel van de toelichting bij de diverse begrotingsartikelen;
- de uiteenzetting over het gevoerde beleid (beleidsverslag);
- de uiteenzetting over de gevoerde bedrijfsvoering (bedrijfsvoeringsparagraaf);
- de voorgeschreven bijlagen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- niet strijdig is met de in het jaarverslag opgenomen financiële overzichten en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die is vereist op grond van de verslaggevingsvoorschriften die zijn opgenomen in de Comptabiliteitswet 2016 en de daaruit voortvloeiende regelgeving, waaronder de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften 2023.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle van de financiële overzichten of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat³.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in artikel 3, eerste lid, aanhef en onder b, en artikel 4, tweede lid, van het Besluit Auditdienst Rijk en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de financiële overzichten.

De minister is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie in overeenstemming met de verslaggevingsvoorschriften die zijn opgenomen in de Comptabiliteitswet 2016 en de daaruit voortvloeiende regelgeving, waaronder de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften 2023.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de financiële overzichten

Verantwoordelijkheden van de minister voor de financiële overzichten

De minister is verantwoordelijk voor het opmaken van de financiële overzichten die de uitkomsten van de begrotingsuitvoering getrouw dienen weer te geven in overeenstemming met de verslaggevingsvoorschriften die zijn opgenomen in de Comptabiliteitswet 2016 en de daaruit voortvloeiende regelgeving, waaronder de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften 2023. In dit kader is de minister verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de minister noodzakelijk acht om het opmaken van de financiële overzichten mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de financiële overzichten

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel. Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken. Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de beslissingen die gebruikers op basis van deze financiële overzichten nemen. De materialiteit

---

³ Daarnaast behoort het tot onze taak onderzoek te verrichten naar de totstandkoming van de niet-financiële verantwoordingsinformatie, waarvan wij de uitkomsten vermelden in ons auditrapport.

beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de financiële overzichten afwijkingen van materieel belang bevatten als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het ministerie⁴;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de financiële overzichten en de daarbij opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de financiële overzichten een getrouw beeld geven van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de leiding van het ministerie van Buitenlandse Zaken en Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Den Haag, 15 maart 2023

Auditdienst Rijk

████████████████████

■ Daarnaast behoort het tot onze taak onderzoek te verrichten naar de totstandkoming van de niet-financiële verantwoordingsinformatie, waarvan wij de uitkomsten vermelden in ons auditrapport.

Controle getrouw beeld financiële overzichten

Als eerste onderdeel van onze wettelijke taak controleren wij of de in de jaarverslagen opgenomen financiële overzichten een getrouw beeld geven van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering en zijn opgesteld in overeenstemming met de geldende verslaggevingsvoorschriften. Deze taak vloeit voort uit artikel 3, eerste lid, aanhef en onder a, en artikel 6, eerste en tweede lid, van het Besluit Auditdienst Rijk.

Wij plannen en voeren onze controle zodanig uit dat wij een redelijke mate van zekerheid verkrijgen dat de financiële overzichten geen afwijkingen van materieel belang bevatten. Het materieel belang is bepalend voor de strekking van het oordeel in de controleverklaring. De materialiteit voor de verantwoordingsstaten en de saldbalans als geheel bedraagt 2% voor fouten en onzekerheden bij elkaar opgeteld, met een maximum van € 258 miljoen. Wij zijn er bij onze controle van uitgegaan dat de voorgestelde wijzigingen in de slotwet de goedkeuring van de wetgever zullen krijgen.

Voorts hebben wij onderzocht of de in de jaarverslagen opgenomen andere (niet-financiële) verantwoordingsinformatie niet strijdig is met de in het jaarverslag opgenomen financiële overzichten en geen materiële afwijkingen bevat. Ook zijn wij nagegaan dat het jaarverslag alle voorgeschreven informatie bevat.

Overschrijding van rapporteringstoleranties

Op grond van artikel 3.10 van de Comptabiliteitswet 2016 rapporteert de minister in de uiteenzetting over de gevoerde bedrijfsvoering (bedrijfsvoeringsparagraaf) in het jaarverslag over de comptabele rechtmatigheid van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering over 2022. In de bedrijfsvoeringsparagraaf zijn de rechtmatigheidsfouten en -onzekerheden gemeld die hebben geleid tot overschrijding van de voorgeschreven rapporteringstoleranties.

Controle op frauderisico's

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij het ministerie van Buitenlandse Zaken. Als onderdeel van onze controle identificeren en schatten wij de risico's in op een afwijking van materieel belang in de financiële overzichten die het gevolg is van fraude. Onder fraude verstaan wij een opzettelijke handeling door een of meer leden van het management, met governance belaste personen, werknemers of derden, waarbij gebruik wordt gemaakt van misleiding teneinde een onrechtmatig of onwettig voordeel te verkrijgen. Frauderisico's kunnen te maken hebben met het handelen van medewerkers van het ministerie, het handelen van derden (misbruik van wet- en regelgeving) of een combinatie van beide. Fraude kan daarbij voortkomen uit frauduleuze financiële verslaggeving en oneigenlijke toe-eigening van activa (waaronder door misbruik van wet- en regelgeving door derden).

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

Met ingang van 2018 stelt de Wet normering topinkomens (WNT) eisen aan de gegevens die moeten worden opgenomen in de WNT-verantwoording. Deze eisen hebben onder andere betrekking op de samenloop van leidinggevende topfuncties bij meerdere WNT-instellingen bij één persoon (anticumulatiebepaling). De Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants heeft aangegeven dat dit leidt tot een knelpunt in de accountantscontrole, omdat de juistheid en volledigheid van de WNT-opgave op dit punt afhankelijk is van de situatie bij andere instellingen. Dit is ook aangegeven in de Regeling Controleprotocol WNT 2022. Wij kunnen de volledigheid van functies bij andere instellingen niet vaststellen en hebben geen toegang tot gegevens bij deze instellingen. In de controleverklaring lichten wij daarom toe dat de naleving van de anticumulatiebepaling vanwege deze vaktechnische beperkingen buiten de reikwijdte van onze controle valt.

Onderzoek beheer

Als tweede onderdeel van onze wettelijke taak onderzoeken wij of de geselecteerde processen van het begrotingsbeheer, het financieel beheer, de materiële bedrijfsvoering en de daartoe bijgehouden administraties voldoen aan de normen uit de comptabele wet- en regelgeving.

Deze taak volgt uit artikel 3, tweede lid, en artikel 6, derde lid, van het Besluit Auditdienst Rijk.

De normen waaraan wij toetsen zijn op grond van artikel 4, derde lid, van het Besluit Auditdienst Rijk:

- ordelijkheid en controleerbaarheid van het begrotingsbeheer;
- doelmatigheid, rechtmatigheid, ordelijkheid en controleerbaarheid van het financieel beheer;
- doelmatigheid, rechtmatigheid, ordelijkheid en controleerbaarheid van het verwerven, het beheren en het afstoten van materieel;
- betrouwbaarheid en controleerbaarheid van de financiële administraties.

Bij evaluatie van onze bevindingen hanteren wij drie categorieën: licht, gemiddeld en ernstig.

Dit onderscheid geeft de impact van de bevinding weer op basis van gewicht en frequentie.

Ten behoeve van het selecteren van de te onderzoeken processen van het begrotingsbeheer, financieel beheer, materiële bedrijfsvoering en daartoe bijgehouden administraties hebben wij de bedrijfsrisico's en de daaraan gekoppelde processen in kaart gebracht. Op basis van het belang van de processen en de in die processen onderkende risico's hebben wij in 2022 een aantal processen voor nader onderzoek geselecteerd:

- binnen het activiteitenbeheer, het aangaan van verplichtingen, het verrichten van (overdrachts-) uitgaven, vooral de beoordeling van betaalverzoeken, en het beheer en de verantwoording van voorschotten waaronder rappelbeleid, ontvangen controleverklaringen en de interpretatie daarvan, berekening van af te boeken bedragen en de onderbouwing van de prestatieverklaring (BHOS en BZ);
- binnen de consulaire processen de opbrengstverantwoording van visumverstrekkingen en uitgifte van reisdocumenten (BZ);
- binnen de bedrijfsvoeringprocessen vooral de personeelskosten, het betaalproces, de inkopen en aanbestedingen, de regie op informatiebeveiliging, het voldoen aan de AVG en materieelbeheer waaronder kunst (BZ);
- het proces van totstandkoming van het jaarverslag inclusief de niet-financiële informatie en de financiële toelichtingen en de monitorende rol van FEZ in dit proces (BZ en BHOS).

Onderzoek totstandkoming niet-financiële informatie

Als derde onderdeel van onze wettelijke taak onderzoeken wij of geselecteerde processen gericht op de totstandkoming van de in het jaarverslag opgenomen niet-financiële verantwoordingsinformatie voldoen aan de normen uit de comptabele wet- en regelgeving. Deze taak vloeit voort uit artikel 3, eerste lid, aanhef en onder b, en artikel 6, eerste en derde lid, van het Besluit Auditdienst Rijk. Hiertoe onderzoeken wij of de niet-financiële verantwoordingsinformatie op betrouwbare wijze tot stand is gekomen. Voorts gaan wij na of de niet-financiële verantwoordingsinformatie niet strijdig is met de financiële verantwoordingsinformatie. Over deze niet-strijdigheid rapporteren wij in onze controleverklaring (zie bijlagen 1 en 2).

De selectie van de te onderzoeken processen gericht op de totstandkoming van de niet-financiële verantwoordingsinformatie in het jaarverslag is afhankelijk van de omvang van de risico's die daarbij worden onderkend.

De bevindingen uit dit onderzoek zijn opgenomen in onderdeel 2.3 van dit rapport.

Verspreidingskring

De Auditdienst Rijk is de interne auditdienst van het Rijk. Het auditrapport is primair bestemd voor het ministerie van Buitenlandse Zaken (V) en Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (XVII). De minister van Buitenlandse Zaken zal dit auditrapport op of na Verantwoordingsdag, 17 mei 2023, plaatsen op de website van de Rijksoverheid (www.rijksoverheid.nl).

Ministerie van Financiën

Accountdirecteur Buitenlandse Zaken
en Infrastructuur & Waterstaat
Auditdienst Rijk

Rijnstraat 8
2515 XP Den Haag
Postbus 20061
2500 EB Den Haag
Nederland
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon

[Redacted]

T [Redacted]

Kopie aan:

[Redacted]

Datum 3 april 2023

Betreft Managementreactie auditrapport 2023 BZ en BHOS

Geachte heer [Redacted],

Het is een genoegen om een rapport van de Auditdienst Rijk te ontvangen met een koptekst 'BZ pakt door op financieel beheer'. Het is een bevestiging van de behaalde resultaten en waardering voor de inzet van de medewerkers van het ministerie. Ik realiseer mij dat er nog zaken zijn die verdere aandacht vragen. Zoals ik vorig jaar ook stelde, vraagt het tijd om zaken structureel goed op te lossen.

U constateert dat de totstandkoming van de niet-financiële informatie in de jaarverslagen zorgvuldig is geweest. Ten aanzien van het jaarverslag BHOS ziet u een verbetering van het proces ten opzichte van vorig jaar. Het geheel geeft u geen aanleiding tot bevindingen. U bevestigt dat de begrotingsuitvoering geen overschrijdingen van de voorgeschreven comptabele rechtmatigheidstoleranties toont.

Het programma 'versterking BZ (aantoonbaar) in control' werpt zijn vruchten al af. U bevestigt dit in uw rapport. Ik deel uw constatering, dat met de vernieuwing van het IT-landschap, zoals IMPACT, een aantal resultaten pas zichtbaar wordt na implementatie van die applicatie(s). Het ministerie vervolgt het programma 'BZ in control' in 2023.

Op het terrein van inkoop stelt u vast dat het ministerie een kortere doorlooptijd heeft gerealiseerd voor de 'spendanalyse'. Het instrument heeft zich nu ontwikkeld tot een verantwoordingsmiddel over de rechtmatigheid van de inkopen. Het aanbieden van de in-control-verklaring door CDI aan ADR zie ik als bijzondere mijlpaal.

Voor de administratieve vastlegging van verplichtingen, vooral met betrekking tot de materiele uitgaven, vraagt u aandacht. Dit geldt ook voor de vastlegging van de motivatie van de prestatieverklaring bij facturen in het betaalsysteem. Het ministerie pakt deze zaken dit jaar op. Na analyse van de knelpunten treft het ministerie verbetermaatregelen. Uw adviezen neemt het ministerie daarin mee. Over de verbetermaatregelen zal ik u informeren.

Datum
3 april 2023

Onze referentie
Min-BuZa.2023.15179-21

Ten aanzien van de regie op informatiebeveiliging heeft u de afgelopen jaren bevindingen gerapporteerd. Vorig jaar constateerde u dermate voortgang op de kwaliteit van de regie dat u uw bevinding afschaalde van een gemiddelde naar een lichte bevinding. Ik zegde u toen toe dat het ministerie in 2022 de regie op de informatiebeveiliging verder zou verbeteren en zou beleggen in de lijnorganisatie. Het project Olympia is afgerond en de regie is in de lijn belegd. Daarmee is de toezegging nagekomen. Ik ben blij dat u de regie op informatiebeveiliging als 'opgelost' beschouwt. Informatiebeveiliging blijft desondanks stevige aandacht krijgen. Uw punten met betrekking tot het op orde brengen van de documentatie van systemen en het aanscherpen van de toegangsbeveiliging hebben onze aandacht. Het laatste punt pakt het ministerie de komende jaren programmatisch op. In het programma verwerkt het ministerie uw aanbeveling om succesfactoren als draagvlak, kennis en inspanning van de lijnorganisatie mee te nemen en rekening te houden met benodigd aanvullend budget.

Het ministerie heeft in 2022 inspanningen gepleegd om het proces van de verwerking van persoonsgegevens in de lijn te versterken. In de bedrijfsvoeringparagraaf licht het ministerie dit nader toe. Het is juist dat uit onderzoek van het privacy team blijkt dat het huidige AVG-verwerkingsregister geen mogelijkheid biedt voor het publiceren van gegevensverwerkingen die geregistreerd zijn in het verwerkingsregister. U concludeert dat daarmee het verwerkingsregister nog niet op orde is. Dit jaar geeft het ministerie verdere invulling aan de opgestelde planning voor publicatie. Uw aanbeveling ten aanzien van het bewaken van de opvolging van aanbevelingen door de directies en posten en de uitwerking van de ondersteunende rollen die domein cyber regisseurs (DCR's) en informatiemanagement beveiligingsadviseurs (IMB'ers) daarin kunnen / moeten vervullen, neemt het ministerie mee in het verbeterproces. In dit licht maakt het mij blij dat de ADR naar aanleiding van haar Rijksbrede AVG-onderzoek het proces van opstellen en monitoren van afspraken met verwerkers interdepartementaal bij 3W als best practice bestempelt.

Tot slot wil ik u danken voor uw uitgebreide en heldere verslaglegging van uw bevindingen en voor de constructieve samenwerking in het afgelopen jaar.

Met vriendelijke groet,

Secretaris-Generaal